

MIQUEL F. OLIVER

Cap del Pla de Reciclatge i Formació Lingüística i Cultural (ICE-UIB)

La docència en llengua catalana: Professors reciclats i pràctica professional

quest curs acadèmic es compleixen vint anys de l'inici dels cursos de Reciclatge de Català a les Illes Balears. Durant tots aquests anys s'han realitzat estudis sobre l'evolució de la matrícula, sobre la tipologia de l'alumnat que realitza el reciclatge..., però la manca d'estudis actualitzats no ens havia permès analitzar la relació existent entre el professorat realment reciclat i el que realment exerceix la seva pràctica professional en llengua catalana, ja sigui d'una manera total (totes les assignatures) o parcial (algunes assignatures o àrees).

El present article pretén relacionar les dades de què disposam sobre els alumnes que reben ensenyament totalment i/o parcial en català amb les dades de professors que han assolit la titulació adequada per realitzar aquest tipus d'ensenyament.

Per realitzar aquesta comparació hem utilitzat les dades i els gràfics de l'estudi *Situació actual de l'ensenyament bilingüe a les Illes Balears* (Sbert, Vives, Oliver 1995), on es reflecteixen les dades dels alumnes que reben ensenyament totalment o parcial en català durant el curs 1994-95. Pel que fa al nombre de professors reciclats, ens hem basat en les dades dels estudis realitzats

pel Ministeri d'Educació i Ciència i per la Direcció General d'Educació de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, respecte als professors de l'ensenyament públic el primer i als professors de centres privats/concertats el segon.

Per acabar l'article, aportam algunes dades que creiem que són significatives respecte a la situació actual dels cursos de Reciclatge de Català, com també algunes reflexions sobre el seu futur proper i sobre les relacions entre el reciclatge de català i la normalització lingüística dels centres escolars.

Professorat reciclat

A partir de les dades dels estudis abans esmentats i realitzats pel MEC i per la Direcció General d'Educació sobre el nivell de reciclatge que tenen els professors de primària i secundària en actiu en el sector públic i privat/concertat durant el curs 1994-95, es dedueix que el sector que té més avançat el procés de reciclatge és el de primària pública (61,7%) i el menys reciclat és el de secundària pública (33,6%). Al nivell global, el tipus d'ensenyament amb més titulats és el públic amb un

		TOTAL PROFESSORS	PROF. RECICLAT		PROF. NO RECICLAT	
			Núm.	%	Núm.	%
Pública	Primària	3.309	2.043	61,7	1.266	38,2
	Secundària	2.278	766	33,6	1.512	66,3
	TOTAL Pública	5.587	2.809	50,2	2.778	49,7
Priv./Conc.	Primària	1.162	555	47,7	607	52,2
	Secundària	500	181	36,2	319	63,8
	TOTAL Privada	1.662	736	44,2	926	55,7
TOTAL GLOBAL		7.249	3.545	48,9	3.704	51

Quadre 1. Professorat amb titulació adequada per realitzar l'ensenyament de i en llengua catalana. Curs 1994-95'

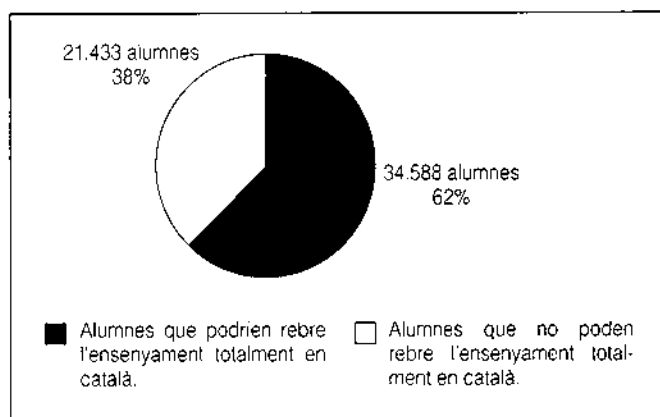
50,2% enfront del privat/concertat amb només un 44,2% de professionals amb titulació adequada.

Així mateix és significatiu que restin un total de 3.704 professors en actiu per reciclar (2.778 del públic i 926 del privat/concertat).

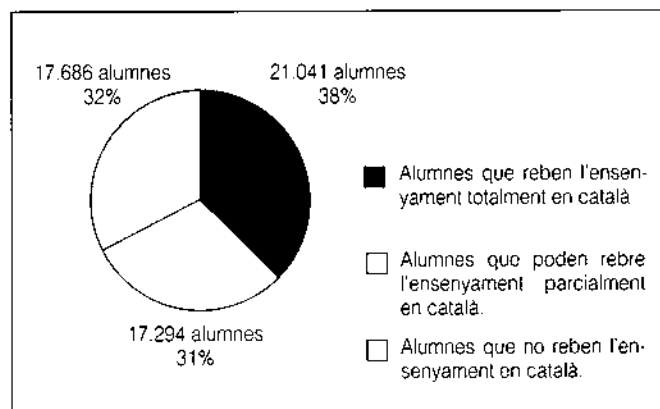
Professorat reciclat i professorat en exercici

Analitzarem ara la relació existent entre els alumnes que podrien rebre l'ensenyament totalment en català² en primer lloc amb els alumnes que realment reben l'ensenyament totalment en català i en segon lloc amb els alumnes que reben l'ensenyament totalment o parcial en català (estudi Sbert, Vives, Oliver).

Malgrat que el reciclatge de català s'hagi realitzat a les Illes Balears d'una manera relativament lenta (en vint anys només s'han reciclat el 48,9% del professorat en actiu), al sector de l'ensenyament primari públic i en funció del professorat que té la titulació adequada, encara podrien rebre l'ensenyament totalment en català 13.547 alumnes més (un 24,2% més dels que el reben actualment). D'acord amb això, en aquests moments i

Gràfic 1. Alumnat que podrien rebre l'ensenyament totalment en català a l'educació primària en funció del nombre de professors reciclats (Ensenyament públic-curs 1994-95).

Gràfic 2. Distribució de l'alumnat segons el nivell d'ensenyament en català que reben a l'educació primària en funció del nombre de professors reciclats (Ensenyament públic-curs 1994-95).

sempre en funció del professorat ja reciclat, es podrien escolaritzar totalment en català 34.588 alumnes (61,7%) mentre que només ho fan 21.041 (37,5%).

D'altra banda, si sumam el nombre d'alumnes que reben l'ensenyament totalment en català i els que reben l'ensenyament de forma parcial en català, veurem que hi ha 3.747 alumnes que, sense tenir el professorat format, reben aquest tipus d'ensenyament. Aquest fet s'ha de considerar positiu, en el sentit que demostra una actitud positiva envers un ensenyament arrelat al medi, sobretot si tenim en compte que el professorat que actualment té aquesta actitud, amb tota seguretat, realitza actualment els cursos de Reciclatge de Català.

D'acord amb això podem dir que la relació titulació/realització efectiva de l'ensenyament en català a l'ensenyament primari públic és inferior a les possibilitats que ens ofereixen el nombre de professors titulats pel que fa a la realització de les classes totalment en català (les hi podrien fer 13.547 alumnes que actualment no les li fan), mentre que se superen les possibilitats reals (3.747 alumnes més) en el cas de l'ensenyament totalment o parcial en català.

A l'ensenyament privat/concertat, malgrat que el nivell de reciclatge de professorat no sigui tan elevat, la diferència entre alumnes que podrien rebre l'ensenyament totalment en català i els que realment el reben és molt superior, ja que 16.350 alumnes que reben l'ensenyament en castellà estan en disposició de rebre'l en català perquè el seu professor té la titulació adequada. En aquests moments només un 10% dels alumnes escolaritzats a l'ensenyament privat/concertat (4.363) reben l'ensenyament totalment en català, mentre que potencialment l'hi podrien rebre el 48% dels alumnes (20.713).

En aquest cas les disponibilitats de professorat reciclat sempre van per davant de la pràctica docent en català. Ni tan sols el nombre d'alumnes que reben l'ensenyament totalment i/o parcial en català supera el nombre d'alumnes que l'hi podrien rebre si el professorat fes ús de la seva titulació, ja que en aquest cas se'n podrien beneficiar 3.024 alumnes més.

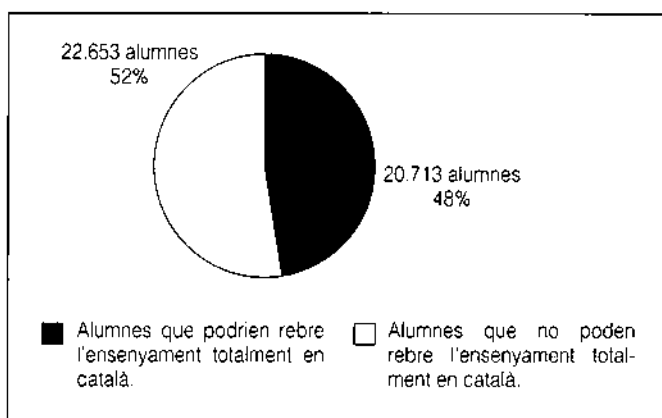
Vint anys de Reciclatge de Català

Els cursos que possibiliten que tot aquest professorat es recicli en llengua i cultura pròpia varen passar a ser gestionats acadèmicament per l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears a partir del curs acadèmic 1985-86.

Tot i que no és fins l'any 1986 quan, amb la Llei de normalització lingüística, s'estableix l'obligatorietat de l'ensenyament del català, a partir de 1975, amb la introducció de les «llengües natives» en el sistema educatiu de les Illes Balears, començaren els cursos de reciclatge per als docents de la nostra comunitat autònoma.

Tipus de centres	Ens. totalment en català El poden rebre/el reben	Ens. total o parcial en català El poden rebre/el reben
Públics	34.588/21.040 -13.547 ³	34.588/38335 +3.747 ³
Privats/concertats	20.713/4.363 -16.350 ³	20.713/17689 -3.024 ³
TOTAL	55.301/25.403 -29.897 ³	55.301/56.024 +723 ³

Quadre 2. Quadre comparatiu dels alumnes que reben l'ensenyament totalment o parcial en català i dels que en funció del nombre de professorat reciclat l'hi podrien rebre (curs 1994-95).³

Gràfic 3. Alumnes que podrien rebre l'ensenyament totalment en català a l'educació primària en funció del nombre de professors reciclats (Ensenyament privat/concertat-curs 1994-95).

El curs 1976-77, d'una manera molt precària, sense cobertura legal ni infraestructures s'organitzaren els primers cursos de català, però no fou fins al curs 1979-80 quan s'iniciaren les primeres classes a Palma, i el següent curs acadèmic s'hi incorporaren Inca i Manacor.

Des d'aquests primers moments, i fins l'any 1985, la responsabilitat de la formació era del MEC, malgrat que posteriorment es creà la Comissió Mixta Estat-Consell General Interinsular.

A partir de l'entrada en vigor de la Llei de normalització lingüística i coincidint amb la gestió dels cursos que feia l'ICE, el nombre d'alumnes dels cursos de reciclatge ha anat augmentant progressivament, i a hores d'ara podem dir que més de tres mil cinc-cents professors de les Illes, entre el sector públic i el privat, i els nivells de primària i de secundària, ja estan «reciclatos».

Dades del reciclatge del curs 1995-96

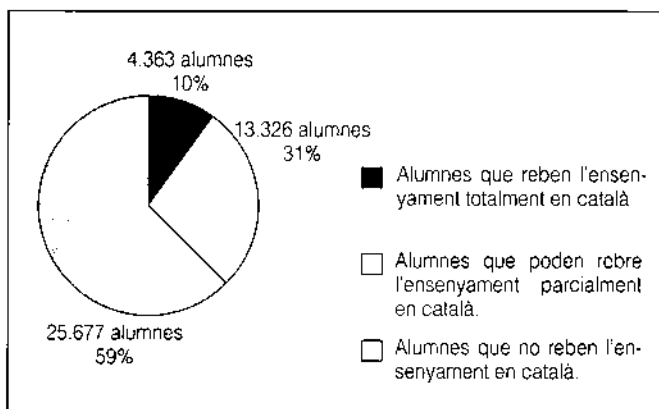
El passat curs acadèmic per primera vegada els alumnes que es matricularen a les proves lliures disposaren de dues convocatòries, una el mes de juny i una altra, el mes de setembre.

A més, aquests alumnes pogueren optar entre matricular-se únicament dels exàmens o dels exàmens amb classes de suport (només de les assignatures Llengua I, Llengua II, Seminari de Llenguatge Específic i Seminari de Tractament de Llengües en el Currículum).

Quant al nombre d'assignatures, l'ordre vigent n'estableix dotze, ja siguin per als docents d'educació infantil i primària, ja siguin per als de secundària. Aquestes assignatures són: Coneixements Bàsics de Llengua —nivell adreçat a no catalanoparlants, dividit en quatre mòduls—; Llengua I i Llengua II (comunes per als professionals de tots els nivells educatius); Coneixement del Medi Social i Cultural, Metodologia de la Llengua (per als docents d'educació infantil i primària) i Llenguatge Específic (per als professors de secundària).

Pel que fa a la quantitat de grups, el curs passat en va augmentar el nombre, perquè l'assistència a classe era obligatòria i perquè es va reduir el nombre d'alumnes per aula.

La descentralització de l'oferta (hi va haver classes a totes les Illes i en alguns pobles de Mallorca), va fer que hi hagués grups amb molts pocs alumnes per aula.

Gràfic 4. Alumnes segons el nivell d'ensenyament en català que reben a l'educació primària en funció del nombre de professorat reciclat (Ensenyament privat/concertat-curs 1994-95).

El nombre d'hores varia segons l'assignatura. L'ordre vigent estableix aquesta quantitat d'hores:

Coneixements Bàsics de Llengua	20 per mòdul (per a tots els nivells)
Llengua I i Llengua II	80 (per a tots els nivells)
Medi Social i Cultural	20 per mòdul (infantil i primària)
Metodologia	20 (infantil i primària)
Llenguatge Específic	20 per seminari (secundària)

Cada àrea té un coordinador pedagògic, que vetlla pel compliment dels programes i vehicula la comunicació entre els professors; així, hi ha un coordinador de Coneixements Bàsics de Llengua, un de Llengua, un de Coneixement del Medi Social i Cultural i un de Llenguatge Específic.

A més d'aquests coordinadors d'àrea, n'hi ha d'altres que anomenem «de zona» i que són els responsables del bon funcionament administratiu de l'indret del qual són responsables. Hi ha coordinadors de les zones següents: de Mallorca, de Menorca, d'Eivissa, de Formentera, d'Inca, de Manacor i de Pollença.

El reciclatge, fins quan?

Les mesures adoptades recentment pel MEC i per la Direcció General d'Educació han provocat que el nombre de matriculats als cursos de reciclatge hagi augmentat considerablement fins al punt que s'han estabilitzat durant els tres darrers cursos acadèmics al voltant dels 3.000 alumnes.

Tres són els col·lectius que fan que aquestes xifres de matriculats es mantinguin:

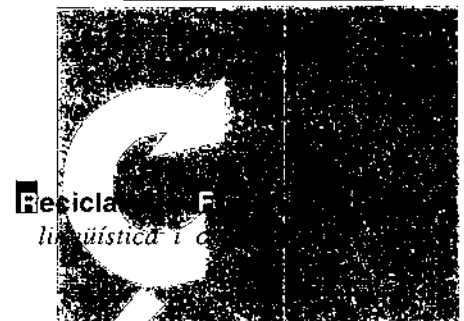
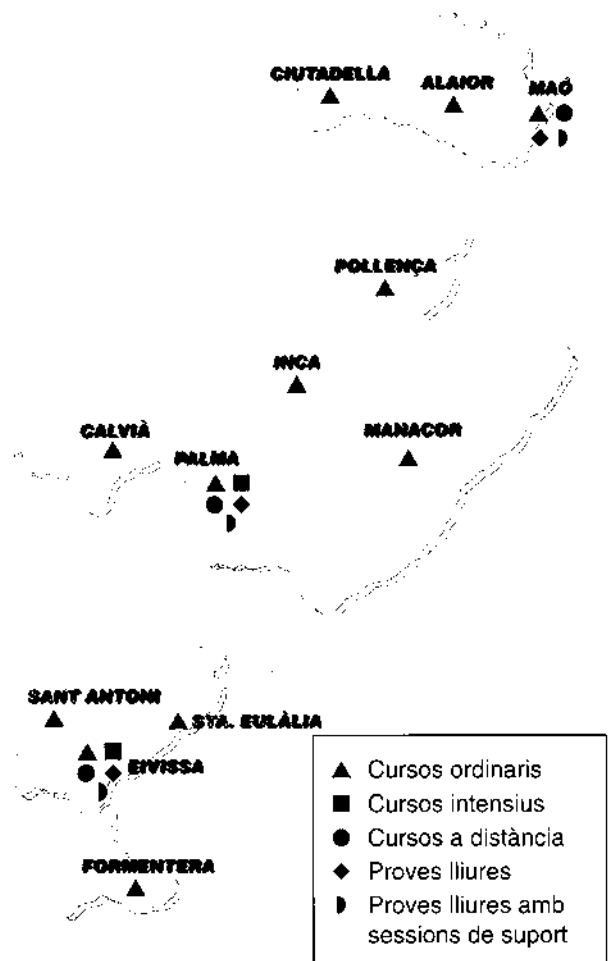
1. Els professors en actiu sense reciclar, ja que les dades de què disposam ens indiquen que actualment en resten prop de 4.000 entre l'ensenyament públic i el privat.

2. Els nous llicenciats, ja que queda per resoldre el tema de la formació lingüística en català d'aquest col·lectiu, ja sigui mitjançant el nou títol d'Especialització Didàctica que ha de substituir l'actual CAP o a través de convalidacions d'assignatures dels actuals plans d'estudis de la UIB que actualment es poden realitzar ja sigui com a optatives o de lliure configuració i són equivalents a les de l'actual reciclatge.

3. També hem de tenir en compte els alumnes procedents de les habilitacions transitòries.

Aquests fets poden incidir en el sosteniment de l'actual demanda de cursos de reciclatge, almenys durant els propers dos o tres anys, i per tant seria bo realitzar entre totes les institucions implicades un pla per als propers tres anys que garantis les millors condicions formatives per a aquests quasi 4.000 docents que resten per reciclar i que suposen encara la meitat dels docents en actiu de les nostres illes.

DISTRIBUCIÓ DE L'OFERTA FORMATIVA DEL PLA DE RECICLATGE I DE FORMACIÓ LINGÜÍSTICA I CULTURAL

Reciclatge de català i normalització lingüística

Tal com ens demostren les dades del quadre 2, no fa falta esperar la finalització del procés de reciclatge per adonar-nos que formar els mestres i professors no és sinònim de normalització lingüística per a les nostres escoles. Durant el curs 1994-95, 29.897 alumnes haguessin pogut rebre l'ensenyament totalment en català, ja que els seus mestres estaven degudament formats.

Es urgent doncs que tant les administracions com els ensenyants ens plantejem d'una vegada i per totes, quin

és el model lingüístic o quins són els models lingüístics que volem per als centres escolars de les Illes Balears.

Hem dit que que s'ho han de plantejar les administracions perquè creiem que encara no és massa tard perquè aquestes, al mateix temps que culminen el procés de reciclatge, es plantegin un paquet de mesures adreçades a potenciar el català com a llengua d'ensenyament abans que aquestes dades, que ens demostren la inutilització d'un reciclatge obligatori realitzat pels docents en actiu, es vagin fent de cada vegada més grosses i el procés sigui irreversible.

En termes productius se sol dir que la rendibilitat dels reciclatges professionals per a persones en actiu té els seus fruits si aquests són posats en pràctica immediatament després de culminar-los. D'altra banda sabem les dificultats que comporta voler posar en pràctica uns determinats coneixements i destreses que s'han deixat inactius durant una sèrie d'anys després d'haver estat assimilats. En la majoria dels casos suposa tornar a iniciar un procés de formació.

És ara doncs que les administracions han d'actuar i ho han de fer d'una manera clara i decidida, ja que en cas de no fer-ho estarien apostant per un fracàs del procés normalitzador de l'educació a les Illes.

Però ja hem dit que els ensenyants també en som responsables perquè durant molts d'anys hem demostrat que tenim capacitat per impulsar una renovació educativa que, de fet, ha influït en gran mesura en l'inici d'aquest procés de reciclatge cultural i lingüístic que es va iniciar d'una manera informal ara fa vint anys. Ara, quan aquest procés és a punt de finalitzar i només cal veure'n materialitzats els fruits, els ensenyants no ens en podem desentendre. Nosaltres, amb la nostra pràctica diària, podem fer que el procés de reciclatge sigui una recuperació cultural i lingüística efectiva i afectiva per a la nostra comunitat i no solament un procés administratiu de compliment obligat.

Nombre d'alumnes matriculats (cursos oficials)	2.312
Nombre d'alumnes matriculats (proves lliures)	828
Nombre d'assignatures que es realitzaren	12
Grups classe	157
Hores de classe (oficials)	1.652
Hores de sessions de suport (lliures)	238
Nombre de professors	97

Quadre 3. Dades bàsiques dels cursos de Reciclatge de Català. Curs 1995-96

NOTES:

(1) Les dades procedeixen d'un estudi realitzat pel MEC (ensenyament públic) i per la Direcció General d'Educació (ensenyament privat-concertat) durant el curs 1994-95. En el cas de secundària, no es tenen en compte els professors de les àrees lingüístiques.

(2) Per calcular aquestes dades ens hem basat en el nombre de professors reciclats (estudis MEC i DGE). Per traslladar les dades amb nombre d'alumnes s'ha multiplicat el nombre de professors amb la ratio resultant de dividir el nombre total d'alumnes pel nombre total de professors (estudi Sbert, Vives i Oliver).

(3) Hem assenyalat amb els següents signes aquestes tipologies d'alumnes:
 -: Nombre d'alumnes que en funció del professorat reciclat podrien rebre l'ensenyament totalment o parcial en català i no l'hi reben.

+: Nombre d'alumnes que en funció del professorat reciclat no poden rebre l'ensenyament totalment o parcial en català però en la pràctica l'hi reben.

(4) Habilitacions per fer ensenyament de i en llengua catalana concedides per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports per un període de temps limitat, amb l'objectiu que els professionals habilitats transitòriament facin els cursos de reciclatge corresponent.

Llibres per a la reforma

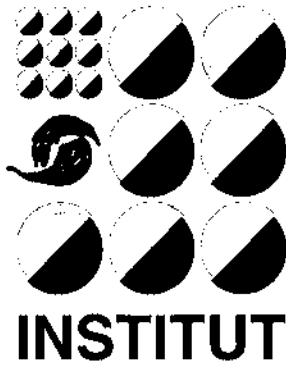
Educació infantil

Educació primària

Educació secundària

Smbat
Llibres

Pge. Papa Joan XXIII, 5-B • Geranis Centre • Tel. 71 33 50 • Fax 72 04 44 • 07002 Palma de Mallorca

COPISTERIA IMPREMTA

Carrer d'Alfred Bonet, 8
07003 CIUTAT
Telèfon 20 21 96

SERVEI DE PUBLICACIONS I FOTOCÒPIES N. 1

*En Qualitat,
Servei i Preu*

***Servei de recollida i entrega de
documents a domicili***

